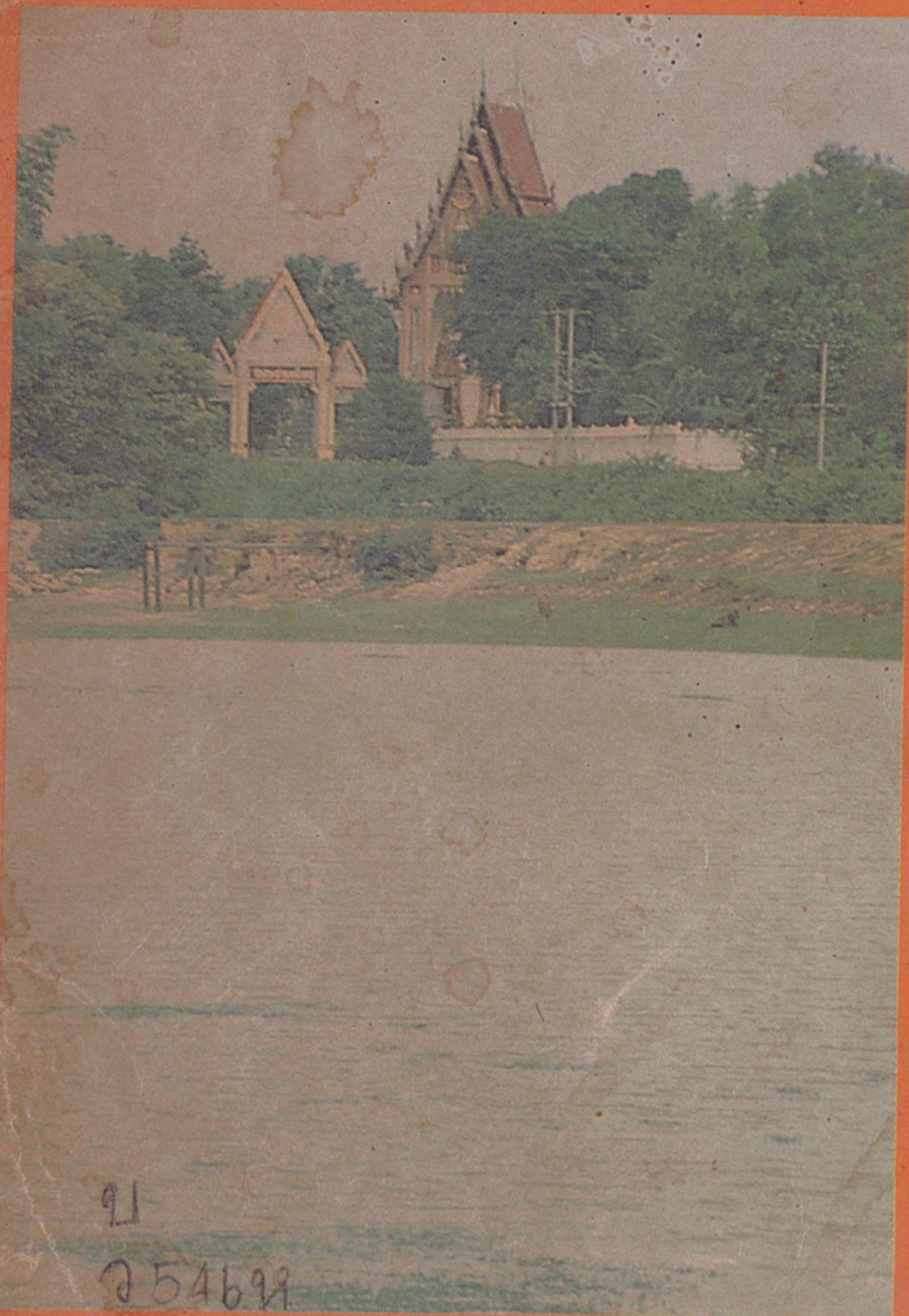

หนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

จังหวัดศรีสะเกษ

ป
๖๕๔๖๙

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔

กระทรวงศึกษาธิการ

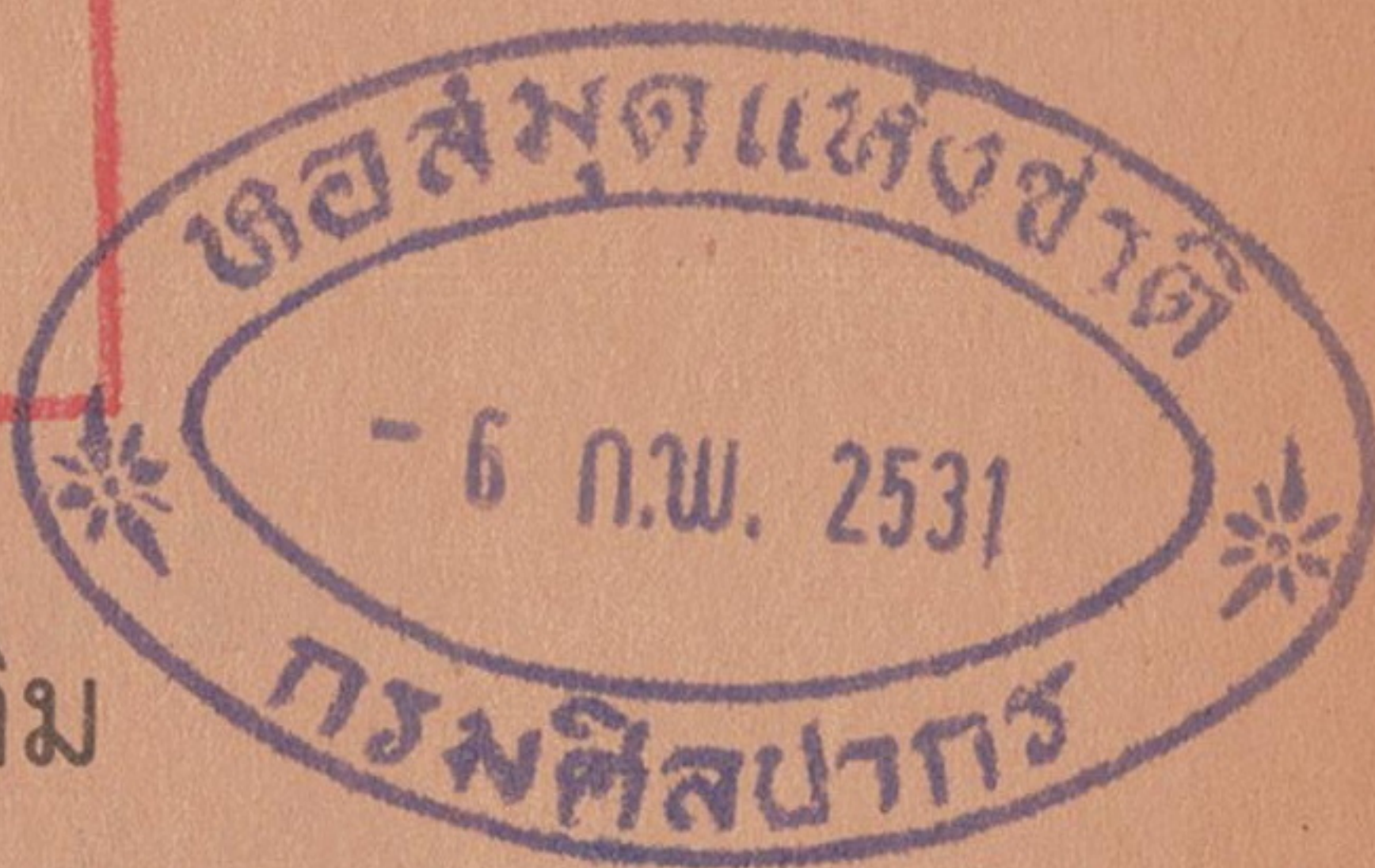

อภินันทนาการ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

จาก

องค์การค้ำของครูสภา

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง

จังหวัดศรีสะเกษ

ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๓ - ๔

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๕,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๓๐

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑๒.๐๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของครูสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

RECEIVED

1960

RECEIVED

เลขห้อง 201

เลขหมู่ 21
65469

เลขทะเบียน 4-312.2643

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ได้ร่วมกันจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง จังหวัดศรีสะเกษ สำหรับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๙

พ.ร.ก.

(นายพะนอม แก้วกำเนิด)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

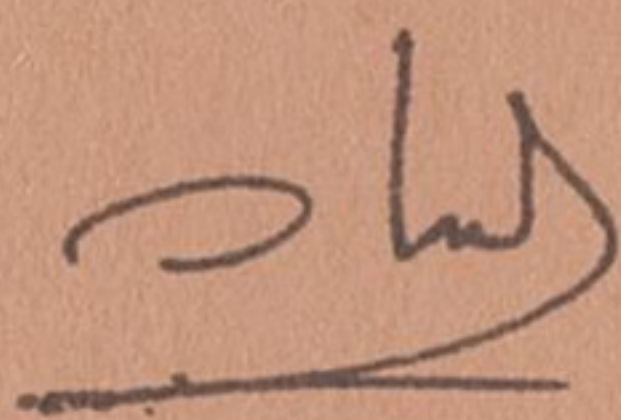

คำนำ

“จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษจัดทำขึ้นตามโครงการของกรมวิชาการ ที่สนับสนุนให้ท้องถิ่นจัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใช้ในท้องถิ่น ตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดังรายชื่อท้ายหนังสือนี้เป็นผู้ตรวจ และมี นายเชษฐา เข้มประเสริฐ เป็นผู้ปรับปรุงเพิ่มเติมต้นฉบับให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องประวัติ เมืองศรีสะเกษที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศ สภาพเศรษฐกิจ ประชากร การปกครอง การประกอบอาชีพ การคมนาคมและการขนส่ง ขนบธรรมเนียมประเพณี และสถานที่สำคัญ ของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งกรมวิชาการค่านักเรียนและครูจะใช้ศึกษาค้นคว้า เพื่อประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องจังหวัดของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ ได้เป็นอย่างดี

กรมวิชาการขอขอบคุณผู้ร่วมจัดทำ และคณะกรรมการตรวจไว้ ณ ที่นี้

(นายวิเวก ปางพุฒิพงศ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๙

สารบัญ

	หน้า
ประวัติ	๑
ที่ตั้งและอาณาเขต	๓
ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ	๓
สภาพเศรษฐกิจ	๔
ประชากร	๔
การปกครอง	๔
การประกอบอาชีพ	๖
การคมนาคมและการขนส่ง	๑๐
ขนบธรรมเนียมประเพณี	๑๐
สถานที่สำคัญ	๑๒

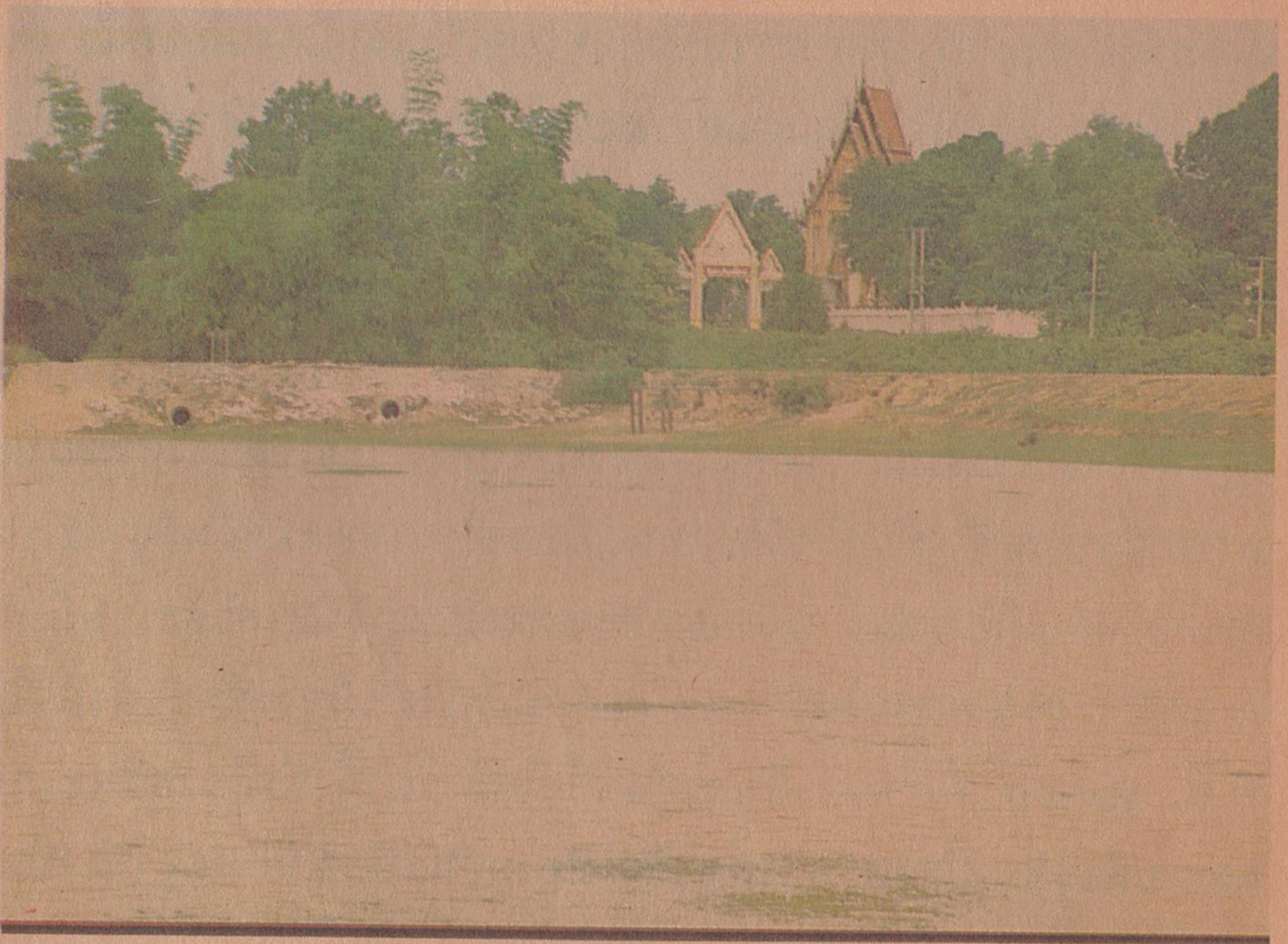
จังหวัดศรีสะเกษ

ประวัติ

ศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีประวัติความเป็นมา คือ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระยาขุขันธ์มีใบบอกขอตั้งทำวบุญจันทร์ ซึ่งเป็นบุตรเลี้ยงติดภรรยาจากเมืองศรีสัตนาคนหุตขึ้นเป็นพระไกรตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าเมือง ต่อมาพระไกรกล่าวหาว่าพระยาขุขันธ์คบคิดกับพวกญวนเป็นกบฏ รัชกาลที่ ๑ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกพระยาขุขันธ์มาพิจารณา และให้จำคุกไว้ที่กรุงเทพฯ ต่อมาพระภักดีภูธรสงคราม (อุ่น) ปลัดเมืองขุขันธ์ลงมากรุงเทพฯ กราบบังคมทูลขอเป็นเจ้าเมืองเมืองหนึ่ง โดยขอไปตั้งเมืองใหม่ที่บ้านโนนสามขา และขอใช้ชื่อเมืองว่า “เมืองศรีสะเกษ” จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระภักดีภูธรสงครามเป็นพระยารัตนวงศาเจ้าเมืองศรีสะเกษ และตั้งพระไกรขึ้นเป็นพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวนเป็นเจ้าเมืองขุขันธ์ ต่อมาพระยารัตนวงศาเจ้าเมืองศรีสะเกษถึงแก่อนิจกรรม รัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้ทำวชมซึ่งเป็นบุตรพระยารัตนวงศาขึ้นเป็นพระยาวิเศษภักดี เป็นเจ้าเมืองแทน เมืองศรีสะเกษสมัยนั้นมีฐานะเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองขุขันธ์ แต่ต่อมาประชาชนไปอยู่ที่เมืองศรีสะเกษนี้มาก ทำมาค้าขายจนกลายเป็นอำเภอที่คึกคักยิ่งไปกว่าเมืองขุขันธ์ ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๔๔๗ ที่ทำการเมืองขุขันธ์จึงได้ย้ายมาตั้งที่เมืองศรีสะเกษ และเปลี่ยนชื่อเมืองศรีสะเกษเป็นเมืองขุขันธ์อีกด้วย ลดฐานะเมืองขุขันธ์เดิมนั้นเป็นอำเภอเรียกว่าอำเภอห้วยเหนือ เมื่อมีการเปลี่ยนตำแหน่งเจ้าเมืองมาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ก็เปลี่ยนคำว่าเมือง เป็นจังหวัดขุขันธ์

พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอห้วยเหนือเป็นอำเภอชุมขันธ์ แล้วเปลี่ยนชื่อจังหวัดชุมขันธ์มาเป็นจังหวัดศรีสะเกษ เรื่อยมาจนทุกวันนี้ นอกจากนั้นยังมีตำนานเล่าต่อ ๆ กันมาเกี่ยวกับจังหวัดนี้ว่า เมื่อพันปีกว่ามาแล้วในสมัยที่ขอมมีอำนาจ ได้มีนางพญาขอมองค์หนึ่งออกเดินทางจากเมืองพิมาย โคราช มุ่งจะไปยังนครธม โดยมีเส้นทางจะต้องผ่านเข้ามาในเขตที่เรียกว่า ปราสาทสระกำแพงใหญ่ (ปราสาทนี้ปัจจุบันตั้งอยู่ใกล้สถานีรถไฟอุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ) ใกล้ ๆ ปราสาทนี้มีสระน้ำกว้าง เมื่อนางพญารอนแรมมาถึงและพักค้างแรมที่ปราสาท ตอนใกล้ค่ำก็ลงสระน้ำ ขณะที่กำลังบิบบวยผมอยู่ในสระ มีชาวบ้าน

สระน้ำใหญ่ใกล้ปราสาทสระกำแพงใหญ่

หลายคนมาพบต่างชื่นชมความงามของนางพญาขอมองค์นี้เป็นอย่างยิ่ง
จึงถือการสรรหามของนางพญาเป็นนิมิตหมาย แล้วตั้งชื่อผืนแผ่นดินตอน
นี้ว่า “เมืองสระเกษ” ปัจจุบันถ้านั่งรถไฟไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ก่อนที่จะถึงอำเภออุทุมพรพิสัยเพียงเล็กน้อย จะเห็นปราสาทสระกำแพง
ใหญ่อยู่ทางซ้ายมือและทางขวามือจะเป็นสระกว้างใหญ่ ซึ่งชาวบ้านได้ใช้น้ำ
มาจนทุกวันนี้

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในที่ราบสูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ห่างจากกรุงเทพฯ ระยะทางประมาณ ๕๖๘ กิโลเมตร มีอาณาเขต
ติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ และประเทศใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธร
ทิศใต้	ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

จังหวัดศรีสะเกษเป็นที่ราบสูงลักษณะพื้นที่ลาดต่ำลงทางเหนือ
จนจดลำน้ำมูล ทางตอนเหนือเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนทางตอนใต้ของจังหวัด
เป็นที่สูงและจดเทือกเขาพนมดงรัก พื้นที่ของจังหวัดแบ่งออกเป็น ๒
ส่วนคือ ตอนเหนือ และตอนใต้ของลำน้ำมูล ซึ่งไหลผ่านจังหวัดเป็น
แนวขวาง พื้นที่จังหวัดทางด้านเหนือของลำน้ำมูลมีเนื้อที่ประมาณร้อยละ

ภูมิอากาศของจังหวัดศรีสะเกษมี ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน โดยทั่วไปอากาศจะร้อนอบอ้าวโดยเฉพาะฤดูร้อนอากาศร้อนมาก เพราะความแห้งแล้งของพื้นที่

สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนมากมีรายได้จากการเกษตรกรรมโดยเฉพาะด้านการเพาะปลูก พืชที่สำคัญคือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง มันสำปะหลัง หอมแดง และปอแก้ว การเลี้ยงสัตว์มีเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน และเป็นอาหาร เช่น วัว ควาย ช้าง ม้า เป็ด หมู ไก่ ห่าน ส่วนการประมงนั้นมีน้อยมาก จะมีการจับสัตว์น้ำในพื้นที่ที่มีลำน้ำ และแม่น้ำไหลผ่านเท่านั้น

ประชากร

ประชากรจังหวัดศรีสะเกษสำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๘ มีประมาณ ๑,๑๖๔,๔๗๔ คน เป็นชาย ๕๘๕,๙๑๔ คน เป็นหญิง ๕๗๘,๕๖๐ คน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๗ คน ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดนี้มี ลาว เขมร ส่วย เยอ รวมอยู่ด้วย ซึ่งทำมาหากินร่วมกันอย่างปรกติสุข และมีขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ อย่างเดียวกัน ภาษาที่ใช้พูดส่วนมากเป็นภาษาอีสาน นอกจากเผ่าต่าง ๆ จะมีภาษาพูดที่แตกต่างกันออกไป

การปกครอง

จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๐ อำเภอ และ ๔ กิ่งอำเภอ ดังนี้

๑. อำเภอเมืองศรีสะเกษ
๒. อำเภอกันทรลักษณ์

๓. อำเภอขุขันธ์
๔. อำเภอไพรบึง
๕. อำเภอปรางค์กู่
๖. อำเภอขุนหาญ
๗. อำเภออุทุมพรพิสัย
๘. อำเภอ양ชุมน้อย
๙. อำเภอกันทรารมย์
๑๐. อำเภอราชสีห์
๑๑. กิ่งอำเภอโนนคูณ
๑๒. กิ่งอำเภอศรีรัตนะ
๑๓. กิ่งอำเภอเบ็ญบุรพ์
๑๔. กิ่งอำเภอห้วยทับทัน

การประกอบอาชีพ

ศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย แต่ศรีสะเกษก็มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าว ปอแก้ว ข้าวโพด มีปลูกกันมากในอำเภอกันทรลักษณ์ อำเภอขุนหาญ หอมแดง ปลูกมากในอำเภอ양ชุมน้อย

ประชาชนกว่าร้อยละ ๙๓ มีอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา คือการเลี้ยงสัตว์ ส่วนการประมงซึ่งมีการจับสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่เพื่อการบริโภคเท่านั้น อาชีพอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

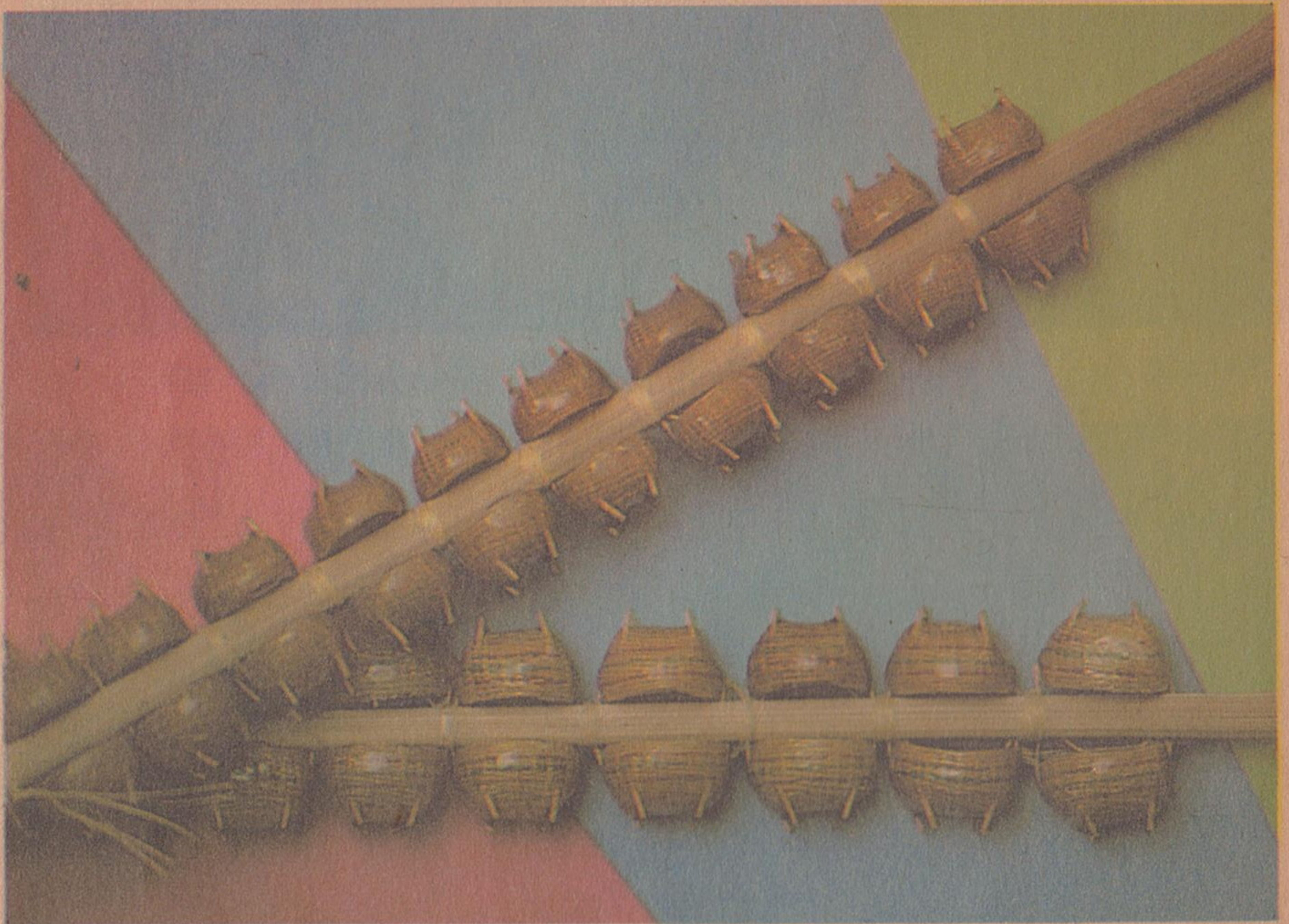
△ ปอแก้วและข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของศรีสะเกษ ▽

การทำเครื่องปั้นดินเผา มีทำกันอยู่ที่บ้านโท ตำบลสัมปอ อำเภอราชไศล แต่เป็นเพียงอุตสาหกรรมเล็ก ๆ ในครอบครัว มีปั้นโอ่งน้ำ หม้อน้ำ แจกัน คนโทน้ำ และของใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ

การหัตถกรรมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนทำเป็นของที่ระลึกไว้จำหน่าย เช่น มีการทำครุ่้อยที่บ้านสะอาก การทำเกวียนน้อยที่บ้านใจดี แจกัน เครื่องสานด้วยใบลาน กระติบข้าว มีทำกันมากในอำเภอขุนันท์ เป็นต้น

ครุ่้อยเป็นของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ

การทอผ้าไหมก็มีการทำกันมากที่อำเภออุทุมพรพิสัย รองลงไปคือที่อำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภอกันทรารมย์

การทอผ้าไหม ที่อำเภออุทุมพรพิสัย

ผ้าไหมที่ทอเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การคมนาคมและการขนส่ง

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดศรีสะเกษที่สะดวกมีอยู่ ๒ ทาง คือ ทางรถไฟ และทางรถยนต์ ซึ่งมีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดเชื่อมกับจังหวัดต่าง ๆ ส่วนทางน้ำนั้นใช้ได้บ้างเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น เพราะฤดูแล้งแม่น้ำมูลจะแห้งขอดตื้นเขิน ในตัวเมืองศรีสะเกษซึ่งมีลำห้วยใหญ่เรียกว่า ห้วยสำราญ มีต้นน้ำเกิดจากทิวเขาพนมดงรักไหลผ่านตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอขุขันธ์ อำเภอปราสาทก็มีน้ำมากในฤดูฝนเหมือนกัน

ขนบธรรมเนียมประเพณี

ชาวเมืองศรีสะเกษส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดอย่างน้อยหมู่บ้านละ ๑ วัด ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพื้นเมืองมีลักษณะคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเดียวกัน เช่น ประเพณีการทำบุญ ประเพณีการแข่งขันเรือ

การทำบุญบั้งไฟหรือบั้งไฟ ทำกันในกลางเดือน ๖ เป็นพิธีการทำบุญเกี่ยวกับการขอฝน ก่อนจะถึงวันทำบุญ ก็จะมีการบอกบุญไปยังชาวบ้านในตำบลหรือหมู่บ้านต่าง ๆ โดยบอกกำหนดการทำบุญ หมู่บ้านหรือตำบลใดที่รับเชิญก็จะเตรียมทำบั้งไฟ โดยมีเจ้าอาวาสในวัดเป็นหัวหน้าหาช่างที่ชำนาญมาผสมดินบรรจุลงในบั้งไฟ แล้วตกแต่งด้วยกระดาษสีอย่างสวยงาม มีขบวนแห่ไปยังสถานที่ที่จะจุด เมื่อจุดแล้วถ้าของใครพุ่งไปในท้องฟ้าสูงกว่าเพื่อน บั้งไฟอันนั้นหรือคณะผู้จัดทำนั้นก็จะเป็นฝ่ายชนะ

ขบวนแห่บั้งไฟในงานบุญบั้งไฟ

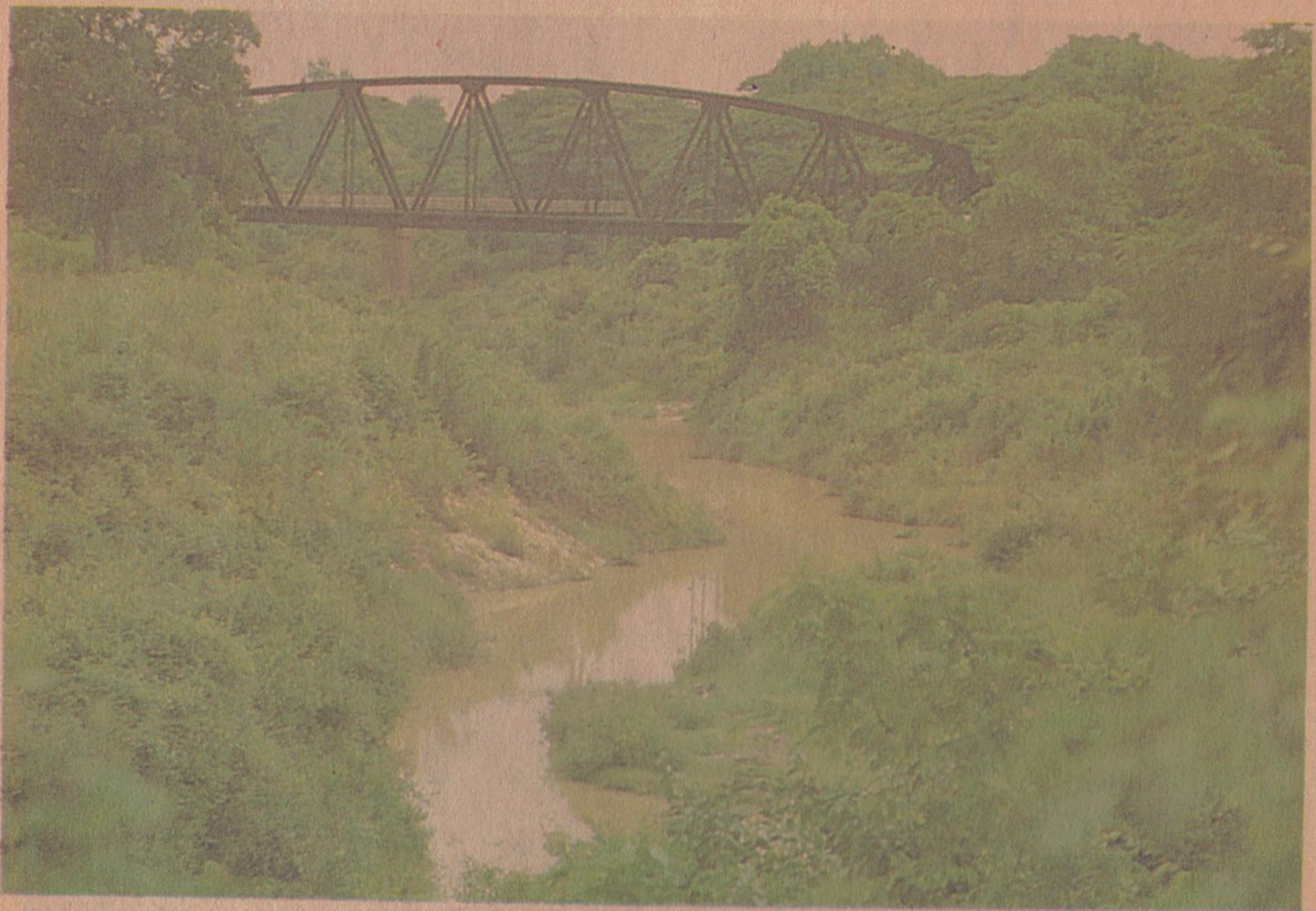

ประเพณีลงผีฟ้า มักทำกันในระยะตรุษสงกรานต์ ผีฟ้านั้นชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นเทพเจ้า ซึ่งจะมาเข้าสิง แล้วบอกหรือทำนายล่วงหน้าว่า ดินฟ้าอากาศหรือฝนจะตกมากน้อยอย่างไร

สถานที่สำคัญ

จังหวัดศรีสะเกษมีสถานที่ที่น่าสนใจคือ

ห้วยสำราญ

ห้วยสำราญ เป็นลำน้ำซึ่งต้นน้ำเกิดจากทิวเขาพนมดงรัก ไหลผ่านตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอขุขันธ์ อำเภอปรางค์กู่ และอำเภอเมืองศรีสะเกษ ในฤดูฝนจะมีน้ำเจิ่งเต็มฝั่งแต่หน้าแล้งน้ำจะแห้งขอด เห็น

ตลิ่งสูง แต่ก็ยังเป็นสถานที่ที่ประชาชนชาวศรีสะเกษชอบไปเที่ยวกัน
ในยามว่าง

นอกจากนี้จังหวัดศรีสะเกษยังมีโบราณสถานศิลปกรรมสมัย
ขอมอยู่หลายแห่ง เห็นได้ว่าบริเวณที่ตั้งจังหวัดนี้เคยเป็นเมืองในสมัยขอม
มาก่อน เช่น ปราสาทบ้านกู่ ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ปราสาทหิน-
สระกำแพงน้อย ปราสาทเยอ ปราสาทบ้านสมอ ปราสาทบ้านลุมพุก เป็นต้น

ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่

ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ อยู่ที่อำเภออุทุมพรพิสัยเป็น
ปราสาทที่สร้างแบบขอม มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัด ตัวปราสาทมี

ลวดลายแกะสลักแบบขอมในปราสาทหินสระกำแพงใหญ่

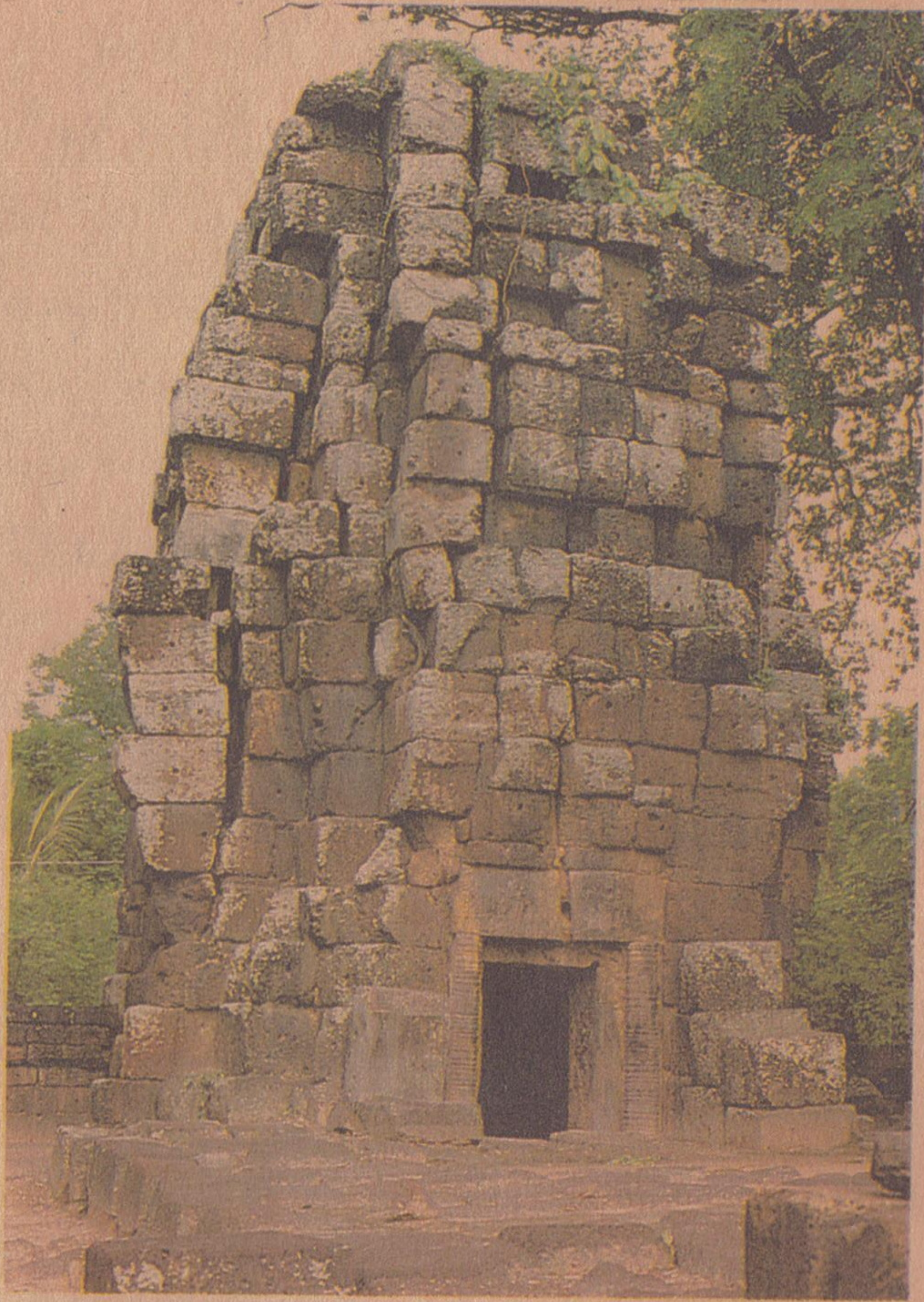

ระเบียงคด ก่อด้วยหินทรายและศิลาแลง ลวดลายแกะสลักแบบขอม แม้จะทรุดโทรมแล้ว ก็ยังมีบางส่วนเหลือให้เห็นความงาม ความประณีตละเอียดอ่อนของลวดลายต่าง ๆ ที่สลักลึกลงไปในหิน สิ่งที่น่าสนใจคือ ท่อนหินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่สลักเป็นลวดลายต่าง ๆ ประดับอยู่เหนือประตูวิหารด้านทิศเหนือ มีรูปสลักพระนารายณ์บรรทมสินธุ์และทางทิศใต้เป็นรูปพระศิวะอุ้มนางปรพถี (นางอุมา) ประทับเหนือโคนมที่มีเทพบริวาร ถือเครื่องสูงและพัดโบก และที่กรอบประตูศิลาตรงเหนือประตูด้านตะวันออก มีจารึกอักษรขอมโบราณ ปราสาทแห่งนี้สันนิษฐานว่าสร้างราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ใกล้เคียง ๆ ปราสาทเป็นวัดซึ่งเรียกว่า วัดสระกำแพงใหญ่ ในโบสถ์มีพระพุทธรูปหินปางนาคปรกขุดพบเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ ซึ่งเก่าแก่กว่าปราสาทหินสระกำแพงน้อย

ปราสาทหินสระกำแพงน้อย อยู่ที่ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ มีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าก่อด้วยศิลาแลง กว้าง ๒๑.๕๐ เมตร ยาว ๓๔.๕๐ เมตร สูงประมาณ ๑.๘๐ เมตร ด้านตะวันออกของกำแพงมีชั้นประตูทางเข้าขนาดกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๒ เมตร ห่างออกไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือมีสระน้ำ ซึ่งบริเวณขอบสระทำด้วยศิลาแลงวางซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ลึกลงไป และห่างออกไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๗๐ เมตร ก็มีสระน้ำขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน สันนิษฐานว่าสร้างสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ราว พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๓)

ปราสาทเขาพระวิหาร เป็นปราสาทหินแบบขอมที่ใหญ่โตมาก สร้างอยู่บนแนวเขาพนมดงรัก ในเขตอำเภอกันทรลักษณ์ ระยะทางจาก

ปราสาทหินสระกำแพงน้อย

ตัวอำเภอไปถึงเชิงเขาประมาณ ๓๐ กิโลเมตร แล้วเวียนขึ้นเขาไปอีกประมาณ ๑๑ กิโลเมตร ก็ถึงเชิงปราสาทหินเขาพระวิหาร ปราสาทหินแห่งนี้สร้างขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๑๕๘๒ โดยพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ เป็นผู้สร้างและเป็นปราสาทหินแห่งเดียวที่สร้างขึ้นบนยอดเขา สูงจากระดับน้ำทะเล ๖๐๐ เมตร เป็นโบราณสถานที่ใหญ่โตกว้างขวางมาก มีสระน้อย

ใหญ่ ๘ สระ สระที่ใหญ่โตสวยงามประดับประดามีลวดลายมากมีอยู่
๒ สระ สันนิษฐานว่าเป็นที่ลงทรงสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ๑ สระ
และพระสนมกำนัลอีก ๑ สระ

เขาพระวิหารนี้เดิมเป็นของไทย ต่อมาเกิดปัญหาเรื่องพรมแดน
เมื่อนำเรื่องนี้สู่ศาลโลกพิจารณา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ และศาลโลกได้
พิจารณาเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ปรากฏว่าไทยแพ้คดี โบราณสถานแห่งนี้
จึงตกเป็นของกัมพูชานับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

พระธาตุบ้านปราสาท อยู่ติดกับบ้านปราสาท ตำบลเมืองจันทร์
อำเภออุทุมพรพิสัย ปราสาทเป็นปรางค์ ๓ องค์ ก่อด้วยอิฐฉาบปูน
ปรางค์องค์กลางสูงประมาณ ๑๓ เมตร อีก ๒ องค์ที่อยู่ ๒ ข้างสูง
ประมาณองค์ละ ๑๕ เมตร มีกำแพงสี่เหลี่ยมทำด้วยศิลาและล้อมรอบ

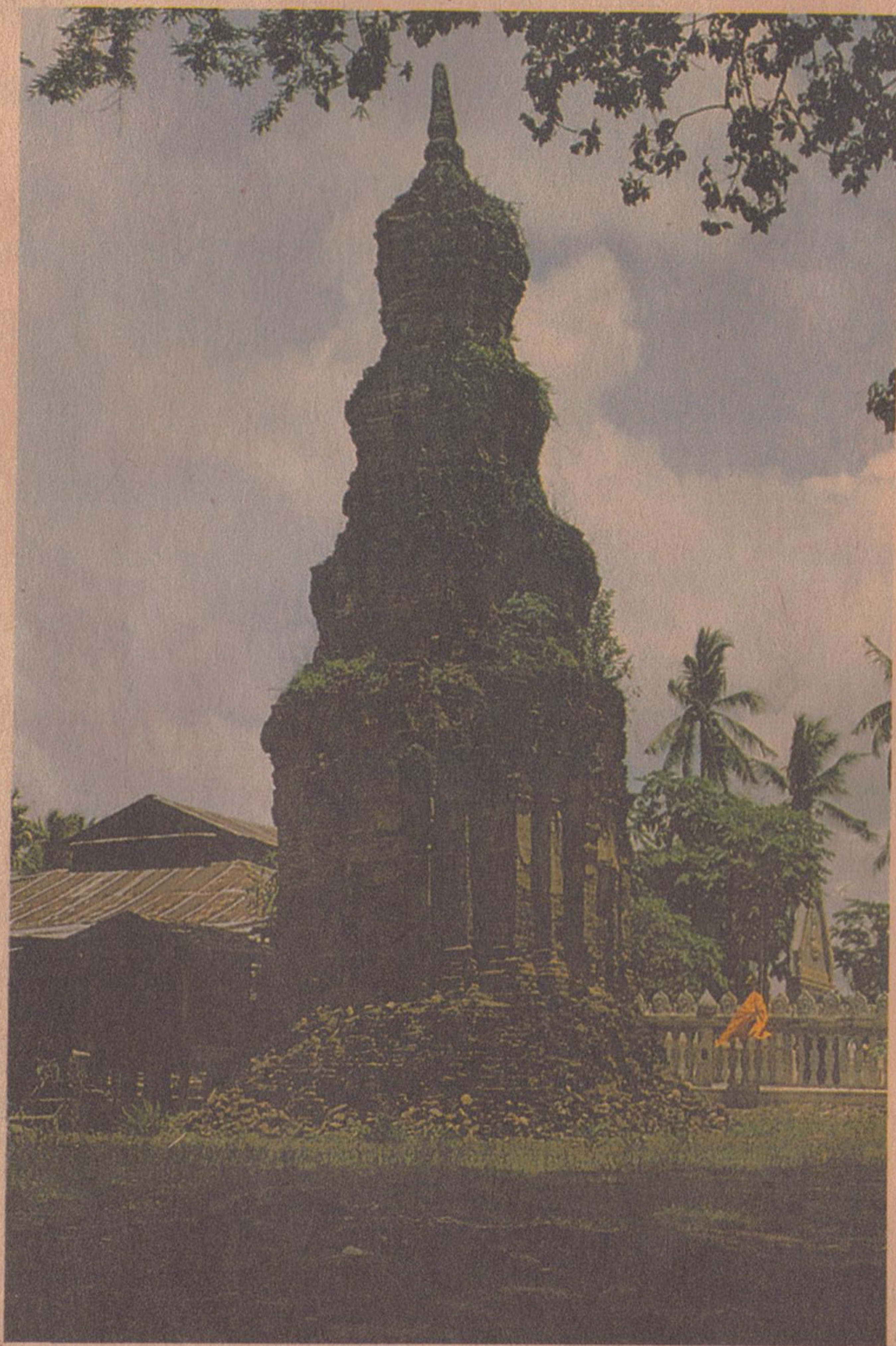

พระธาตุบ้านปราสาท อ. อุทุมพรพิสัย

ประตูทางเข้าด้านเหนือมีพระพุทธรูปปั้นด้วยปูนหล่อ สูงประมาณ ๑.๕๐ เมตร
ประดิษฐานอยู่

พระธาตุบ้านเมืองจันทร์ ตั้งอยู่ใกล้บ้านเมืองจันทร์ ตำบล
เมืองจันทร์ อำเภออุทุมพรพิสัย เป็นปราสาทหนึ่งหลังลักษณะคล้าย

พระธาตุบ้านเมืองจันทร์

ปราสาทศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สันนิษฐานว่า สร้างสมัยเดียวกับ
ปราสาทศรีขรภูมิ

กู๋บ้านหนองคู ตั้งอยู่ที่บ้านหนองคู ตำบลเปาะ กิ่งอำเภอปึงบุรพ์
ลักษณะเป็นปรางค์ ๓ องค์เรียงกัน สร้างด้วยศิลาแลงและอิฐ

ปราสาทบ้านลุมพุก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ ตำบลกันทรารมย์ อำเภอ
ขุนันท์ ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมสร้างด้วยศิลาแลง ตัวปราสาทกว้างด้านละ
๓ เมตร สูง ๔.๕ เมตร

ปราสาทปรางค์บ้านกู่ อยู่ที่บ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่
ห่างจากอำเภอไปทางทิศใต้ ๖ กิโลเมตร เป็นปรางค์สามยอดสร้างด้วย
ศิลาแลงเสริมอิฐลักษณะเป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมแบบขอม ปรางค์แต่ละองค์
วัดขนาดโดยรอบประมาณ ๔ เมตรอยู่ที่อำเภอปรางค์กู่ สันนิษฐานว่า

ปราสาทปรางค์บ้านกู่

เป็นปราสาทแบบเดียวกับที่ศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ที่ตั้งของปราสาทสามยอด อยู่บนเนินดินสูง รอบ ๆ บริเวณสลักเป็นรูปดอกบัวตูมขนาดใหญ่ ซึ่งแต่เดิมเป็นยอดปราสาท แต่ปัจจุบันชำรุดทรุดโทรมมาก ซากปรักหักพังบางส่วนพังลงมากองอยู่ที่ฐาน

ปราสาทหินบ้านสมอ อยู่ที่ตำบลสมอ อำเภอปราสาท ทุ่ง องค์ปราสาทก่อด้วยศิลาแลง เป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม มีวิหารตลอดแนวกำแพง และมีสระอยู่ในบริเวณใกล้เคียงปราสาทอีกด้วย

ปราสาทเขย อยู่ที่บ้านปราสาทเขย ตำบลปราสาทเขย อำเภอไพรบึง สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทศิลาแลง สร้างด้วยฝีมือขอม ปัจจุบันนี้เหลือเพียงซากที่เป็นมูลดินและหินประกอบบางส่วนเท่านั้น

ปราสาทเขย

ปราสาทบ้านหนองจังกะ อยู่ที่บ้านลดินแดง อำเภอไพรบึง ลักษณะเป็นรูปเจดีย์แบบขอม แต่ใช้อิฐสูงประมาณ ๔๐ เมตร ปัจจุบันได้พังลงมาเป็นกองอิฐ

ปราสาทตำหนักไทร อยู่ที่บ้านลบกดอง อำเภอขุนหาญ เป็นเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม สูงประมาณ ๑๐ เมตร ฐานกว้าง ๔ เมตร มีลวดลายจำหลักภาพนารายณ์บรรทมสินธุ์

ปราสาทหินภูฝ้าย เป็นปราสาทหินขนาดเล็กอยู่บนภูเขาฝ้าย ตำบลพราน อำเภอขุนหาญ สร้างด้วยศิลาแลง สันนิษฐานว่าสร้างด้วยฝีมือขอมสมัยเดียวกับปราสาทสระกำแพงใหญ่

ปราสาทหินโดนดวล สร้างด้วยศิลาแลงเสริมอิฐ อยู่บนยอดเขาโดนดวล ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษณ์ ตัวปราสาทสร้างด้วยศิลาแลงเสริมอิฐ ฐานกว้าง ๖ เมตร สูงประมาณ ๒๔ เมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ห่างจากเขาพระวิหารประมาณ ๑๒ กิโลเมตร

นอกจากโบราณสถานแล้ว จังหวัดศรีสะเกษยังมีโบราณวัตถุอีกมาก เช่น

หลวงพ่อโตวัดมหาพุทธาราม ประดิษฐานที่วัดมหาพุทธาราม ในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

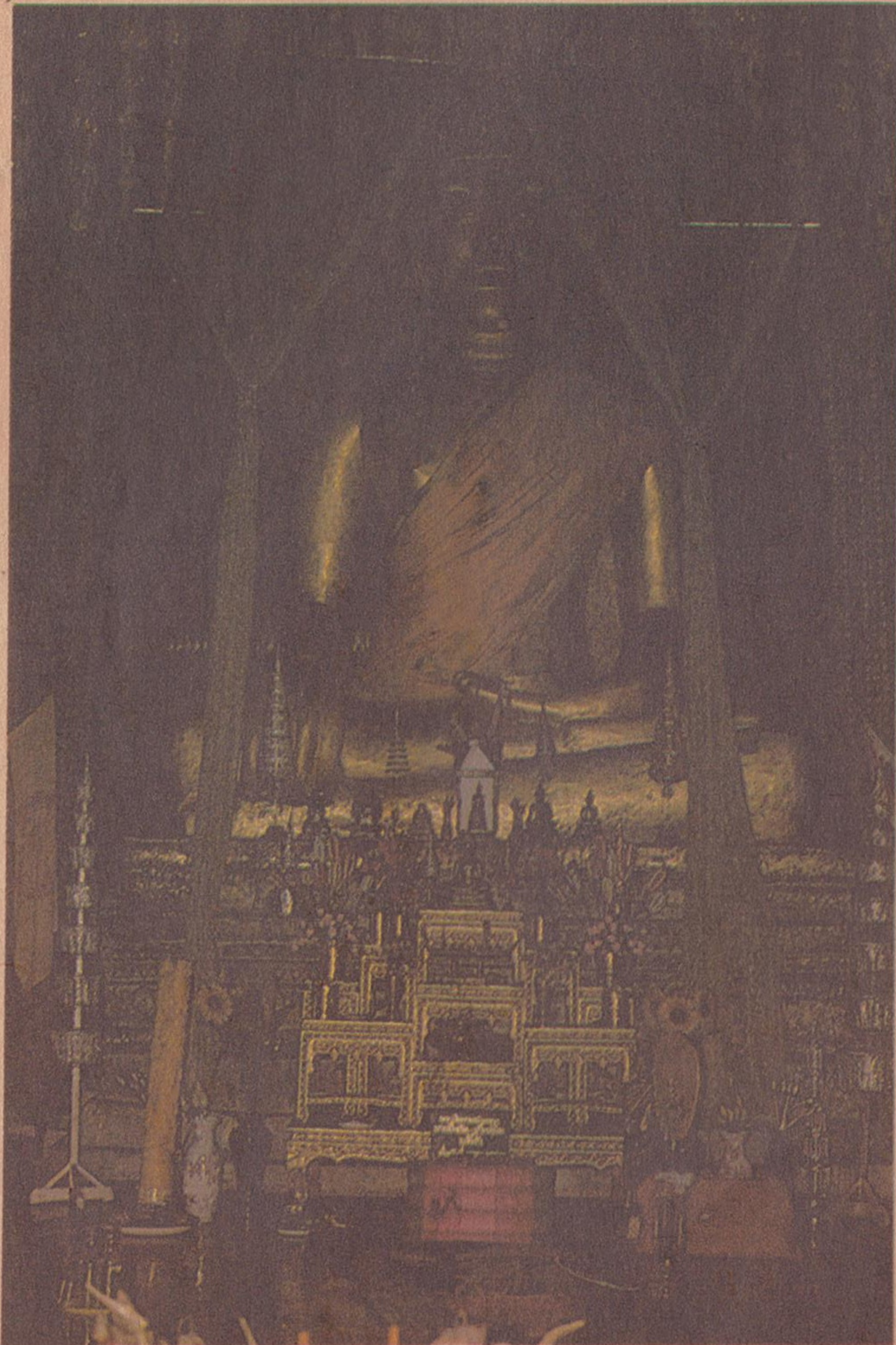
เจ้าพ่อหลักเมือง เป็นสิ่งเคารพบูชาของชาวศรีสะเกษ อยู่ที่มุมสี่แยกถนนเทพาตัดกับถนนหลักเมืองด้านทิศตะวันออกของศาลากลางจังหวัด

บานประตูหอไตรวัดหลวงสุมังคลาราม อยู่ที่วัดหลวงสุมังคลาราม ในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

ตู้พระธรรมวัดเจ็กโพธิ์พฤกษ์ อยู่ที่วัดเจ็กโพธิ์พฤกษ์ ริมถนน
ศรีสะเกษ - ขุขันธ์ ก่อนเข้าสู่ตัวเมืองขุขันธ์เล็กน้อย

ตู้พระธรรมวัดสำโรงใหญ่ อยู่ที่วัดสำโรงใหญ่ บ้านสำโรงใหญ่
ตำบลสำโรง อำเภออุทุมพรพิสัย

หลวงพ่อโตวัดเขียนบูรพาราม พระพุทธรูปที่ชาวขุขันธ์เคารพนับถือมาก

หลวงพ่โตวัดเขียนบูรพาราม ประดิษฐานอยู่ที่วัดเขียนบูรพาราม
อำเภอขุนขันธ์ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองของชาวขุนขันธ์
สืบทอดมานับร้อยปี

พระพุทธรูปนาคปรก ที่ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่

พระพุทธรูปนาคปรก ประดิษฐานอยู่ในวิหาร บริเวณปราสาทหิน
สระกำแพงใหญ่ วัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย

หลวงพ่อดาตนา ประดิษฐานอยู่ที่บ้านสำโรงเกียรติ ตำบลบักดอง
อำเภอขุนหาญ

เรื่องราวของโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่สำคัญของจังหวัด
ศรีสะเกษที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น นับว่าเป็นมรดกศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

สิ่งเหล่านี้ทำให้น่าคิดว่าบริเวณอาณาเขตของจังหวัดคงจะเคยเป็นแหล่ง
อารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาแล้ว เป็นเวลานานนับพันปี ถ้าหากศึกษา
ค้นคว้าโดยละเอียดแล้วอาจจะพบข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นประโยชน์
อย่างมาก

กรรมการจัดทำต้นฉบับ

นายยุทธพันธ์ ศรีผ่อง
นายชาญอนันต์ ศักดิ์เทรินทร์
นายจำนง สุชีโย
นายกวี สุทนต์
นายพิมล วิเศษสังข์

นายผล ธรรมศิริ
นายบุญตา จุลวรรณ
นายสัมฤทธิ์ วงศ์จอม
นายธวัช สิงห์
นายชัยรัตน์ เวชชบุษกร

คณะผู้ตรวจ

นางสาวพัฒน์ ภาสบุตร
นายสมพงษ์ พลະสุรย์
นางสิรินทร์ ชวงโชติ
นางมีบุญ มาลยมาน
นางทศนา แหมมณี
นางสาวประไพ วัฒนพงษ์
นายวิริยะ สิริสิงห์
นายมานพ กาละดี
นายเป็รื่อง เป็รื่องสายสืบ
นายเจษฎา แซ่มประเสริฐ
นายไสว มาลาทอง
นายมนูญ ดารามิตร
นางรัตนา ภาชาฤทธิ์
นางสาวฉวีวรรณ สุขสมจิตร

ประธาน
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการและเลขานุการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

บรรณาธิการ

นางสาวยุพิน ธาศรี
นางรัตนา ภาชาฤทธิ์
นางสาวฉวีวรรณ สุขสมจิตร

ปก

นายอาทร มาศมณฑนะ

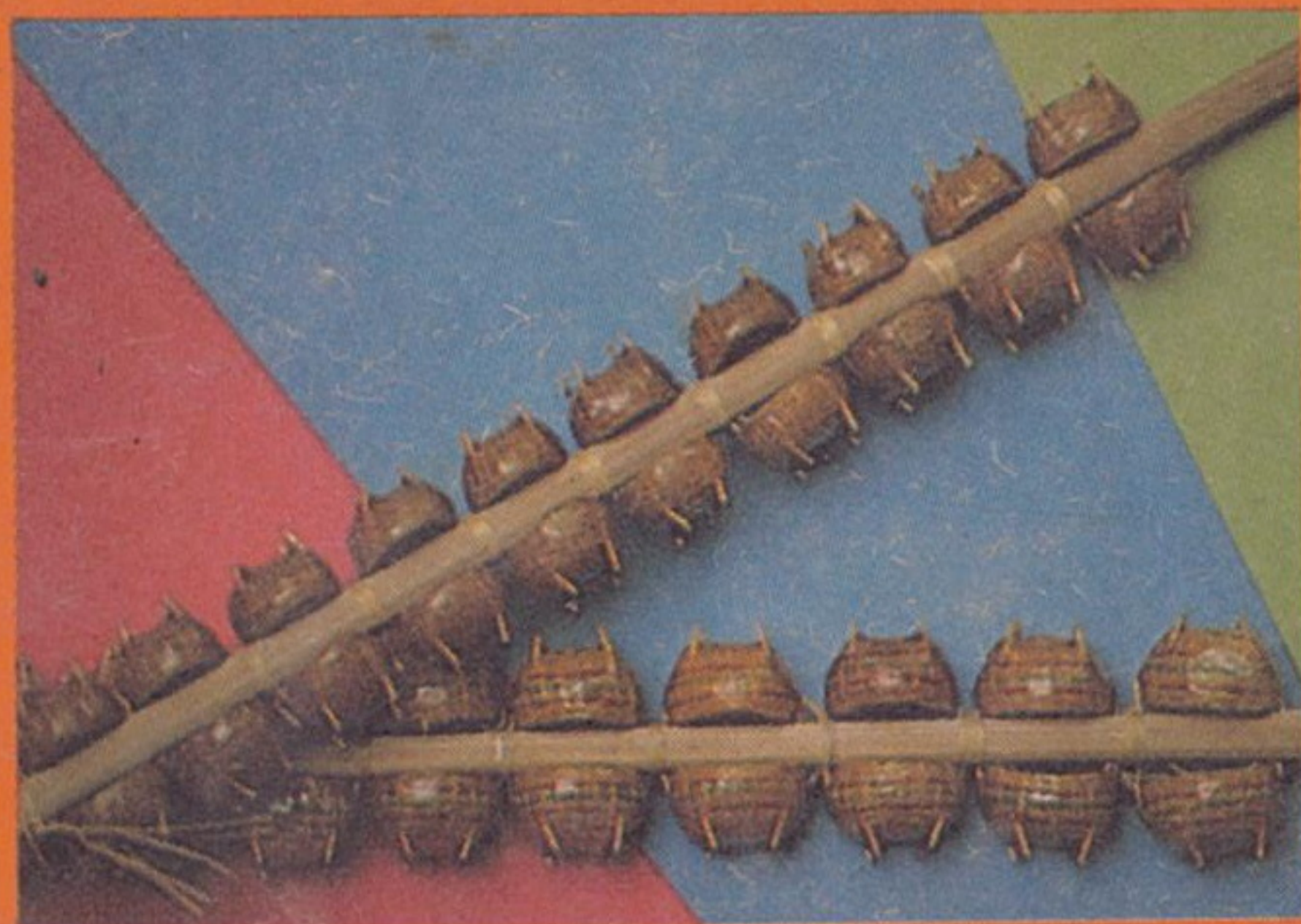
ภาพประกอบ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ธรรมสภาลาดพร้าว
 นายคำธร สติกรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๒๑๔ : ๒๕ - ๓๐ (๑)